

L'obra arquitectònica de Guillem Reynés Font a Inca

XV JORNADES D'ESTUDIS LOCALS

Bernat Mateu Morro¹ i Isabel Munar Catala²

1: estudiant del grau d'Història de l'Art, UIB

bj.mateumorro@gmail.com

2: llicenciada en Història per la UIB i estudiant del Màster de Patrimoni Cultural, UIB

belmunar.87@gmail.com

Paraules clau: Guillem Reynés Font, arquitecte, Inca, Modernisme.

Resum. *La present comunicació se centra en l'estudi de l'activitat arquitectònica duita a terme per l'arquitecte Guillem Reynés i Font a la ciutat d'Inca. Com a conseqüència del gran nombre i diversitat d'obres projectades pel dit arquitecte, aquestes s'han agrupat en tipologies arquitectòniques: civil, religiosa, militar i industrial.*

En l'esmentat context, situarem aquestes construccions en la seva trajectòria com a arquitecte, i en el modernisme balear.

Keywords: Guillem Reynés Font, Architect, Inca, Modernism.

Abstract. *The present study focuses on the architectural activity carried out by the architect Guillem Reynés Font in Inca. As a result of the large number and the diversity of works designed by the architect, these have been grouped in architectural styles: civil, religious, military and industrial.*

In this context, we will place these buildings in his career as an architect, and in the balearic modernism style.

1. Introducció

El tema que tractarem a les pàgines següents intentarà donar a conèixer les obres projectades a la ciutat d'Inca per l'arquitecte Guillem Reynés Font. Així, per mitjà d'una exhaustiva recerca bibliogràfica s'aprofundirà en la figura del dit arquitecte, la seva trajectòria professional arreu de les nostres Illes; i amb la consulta de les fons primàries del seu arxiu personal podrem veure com projectava una obra des de l'encàrrec fins a la seva construcció.

Així mateix i seguint amb la creença de l'arquitecte de preservar el patrimoni, es ressaltarà el valor arquitectònic, artístic i històric de les dites obres.

Inca era una vila que havia prosperat econòmicament en els darrers anys del segle XIX i especialment en les primeres dècades del segle XX. Aquest progrés econòmic anava lligat a l'arribada de l'electricitat i al desenvolupament industrial de la producció sabatera. A conseqüència la ciutat va patir un creixement a nivell demogràfic i urbanístic, alhora que es produïen un seguit de transformacions socials.

La major part de la nova societat sorgida en el marc de la revolució industrial estava formada per obrers.

Per altra banda, es trobava la classe benestant, que a Inca estava formada per un conjunt de grans empresaris o treballadors liberals. Era un grup d'una posició social alta i que gaudia d'importants recursos econòmics. Ja sigui perquè intentaren modernitzar la ciutat, per dotar-la d'una oferta cultural, per donar resposta a les demandes de la classe obrera, o bé per deixar constància de la seva posició poderosa i privilegiada, alguns d'ells s'iniciaren en la creació de projectes o institucions culturals com és el cas de moltes de les obres projectades per l'arquitecte Guillem Reynés.

Les dates de naixement i mort de l'arquitecte emmarquen la seva activitat arquitectònica en aquests anys de canvi econòmic, social i cultural, així com l'auge del moviment artístic del modernisme, del qual és un dels arquitectes més destacats a les Illes Balears.

2. Guillem Reynés Font Palma, 1877-1918

2.1. Biografia

Fou el tercer fill del matrimoni compost pel mestre d'obres Gaspar Reynés i Coll (Alaró, 1845 – Palma, 1911) i de Joana Aina Font i Mas (Palma, 1845-1924), neboda de l'escultor Lluís Font i Martorell (Palma, 1839-1923). Després d'estudiar el batxillerat a l'Institut Balear, Guillem Reynés es va decidir per l'arquitectura. Va començar la carrera a Barcelona, la va continuar a Madrid i la va finalitzar a Barcelona l'any 1905. En la seva etapa d'estudiant participà en tertúlies com la dels Quatre Gats o la del Cercle Artístic de Sant Lluc, on va fer amistat amb Josep Carner i s'interessà per l'estudi de l'esperanto. També formà part de les Congregacions Marianes i simpatitzà amb els Cercles d'Obrers Catòlics de Mallorca, com el seu cosí, el futur advocat i regidor de Palma, Josep Font i Arbós. Si bé l'estiu de 1902 havia tengut l'oportunitat de conèixer Antoni Gaudí, el 3 d'octubre de 1905 Miquel Costa i Llobera els presentà, quan Guillem Reynés no era més que un "arquitecte novell", en paraules del poeta pollencí.¹

Compaginà la seva tasca d'arquitecte diocesà (1910-1918) i provincial (1911-1918) amb els encàrrecs particulars que rebia, com per exemple del financer Joan March Ordinas.² La seva obra s'enquadra en diferents estils, si bé se'l pot definir com un autor modernista i regionalista.³ La seva inesperada mort l'any 1918 li impedí d'acabar molts dels seus projectes. El 9 de gener de 1907 es casà a l'església de Sant Nicolau amb Aina Quintana Garau (Palma, 1881-1976). La seva esposa era germana d'Antoni Quintana Garau (1884-1935), polític regionalista. Oficià la cerimònia mossèn Antoni Maria Alcover, aleshores canonge i vicari general de Mallorca. El matrimoni tengué quatre fills: Gaspar (1908-1983), llicenciat en dret i periodista, director de *La Almudaina* (1946-1952) i del *Diario de Mallorca*

1 VIDAL REYNÉS, J. *Art i arquitectura a Mallorca*, Documenta Balear, Palma 2006, p. 16.

2 VIDAL REYNÉS, J. *Art i arquitectura a Mallorca...*, p. 18-20.

3 MAYOL, Carme, REUS, Guillem A. "Proposta d'un itinerari modernista a la ciutat d'Inca", a *X Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament d'Inca, 2009, p. 99.

(1968-1972); Josep (1910-1993), dentista; Joana (1912-2002), que es casà amb Manuel Pomar (del negoci de pintures Pomar-Flores); i Guillem Reynés Quintana (1916-1988), empleat de banca.

Guillem Reynés va ser membre dels nuclis nacionalistes i intel·lectuals de principi del segle XX. Després de simpatitzar amb el maurisme es passà definitivament al regionalisme polític, i formà part d'un grup aglutinat entorn de *La Veu de Mallorca*. Des de l'any 1909 i fins a la seva mort (1918) va ser membre de la Junta Directiva de la Societat Arqueològica Lul·liana com a director del seu Museu.

Ens arriba la imatge d'un home extravertit i inquiet, despistat sense complexos. Un home franc que s'entenia amb els polítics d'aquell temps, els Maura, Rosselló, Forteza, amb els homes de fortuna, en Verga i en Torró, amb l'Arxiduc i els aristòcrates locals, amb tot el clergat, però sobretot amb la gent de poble, dels quals aprèn paraules i solucions arquitectòniques i dels quals practica el gust per les coses senzilles. També la del catalanista-mallorquinista, activista de *La Veu de Mallorca* i del Centre Regionalista; i finalment l'home catòlic militant, de catolicisme no exhibicionista, però actiu membre de la Congregació Mariana, germà de dues monges reparadores, que el feia home de confiança i col·laborador dels Alcover, Costa, Galmés.

La posició d'arquitecte provincial i d'arquitecte diocesà feien anar Reynés d'un poble a l'altre de Mallorca i de Madrid a Barcelona de continu. Pertot aprofità per fer proselitisme de les idees regionalistes, fins i tot contracorrent, per estudiar i salvar el patrimoni artístic i arqueològic, compromentent la seva fortuna, com en el cas de la col·lecció del cardenal Despuig, i per difondre l'art i l'arquitectura. Pertot absorbia la modernitat d'aquell temps: l'esperantisme, els corrents pedagògics moderns, els nous corrents arquitectònics, que rebaixaven el modernisme i recuperaven l'historicisme del llenguatge propi.

Una obra inconclusa en tots els sentits a principi del segle XX.

2.2. Obra

El 1905 es titulà a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona. Va ser arquitecte diocesà de Mallorca (1910-1918) i com a tal treballà amb Antoni Gaudí i Joan Rubió en la construcció del camí dels Misteris del Roser i el Rosari Monumental en el santuari de Lluç de 1908 a 1913, projecte encarregat pel bisbe Campins (1909), en col·laboració amb l'escultor català Josep Llimona i direcció de Guillem Carbonell, i la decoració interior de l'església del santuari (1908-1914); i en la capella de Sant Bernat de la Seu de Mallorca de 1913 a 1918. Uns altres treballs com a arquitecte diocesà foren les reformes del temple de la Sang, de la capella absidal de Sant Francesc i sobretot de l'església de la Real. També intervingué en el Museu Diocesà. El 1909 inicià algunes reformes al Llatzeret de Maó, tasca que li encarregà el seu metge director Manuel Romero. Els treballs finalitzaren el 1916. El 1910 actuà en el Manicomi Provincial del carrer de Jesús de Palma; projectà Can Fluxà a Inca i els pavellons d'estil modernista (avui desapareguts) per a l'Exposició de Productes de les Balears al passeig de Sagrera (juntament amb Gaspar Bennàssar). Col·laborà, a més, amb l'arxiduc Lluís Salvador en la seva obra *Die Felsenfesten Mallorcas* (Praga, 1910) amb un estudi sobre els castells roquers de Mallorca.

L'any 1911 s'inicià en el regionalisme amb l'església nova de Biniamar i la de la Santíssima Trinitat, a Palma. També intervingué a la Llonja i al convent de les Religioses dels Sagrats Cors de Campos. Des del 1908 fins al 1911 dirigí les obres de les cases modernistes de Can Casasayas, projectades per Francesc Roca (que es trobava a l'Argentina), on incorporà la influència dels seus mentors Jujol i Gaudí. El 1906 projectà Can Valleriola, considerada una casa modernista. El 1913 va col·laborar una altra vegada amb Joan Rubió a la Seu. També és el moment dels projectes com el Centre Social Educatiu dels Hostalets, el cinema Alexandra de Palma i el Teatre Principal d'Inca. Inicià també diverses intervencions a l'església de la Immaculada Concepció a la barriada de Santa Catalina, obra original de Miquel Ferrà (1867). El 1914 acabà el magatzem de Can Mir a Inca, i projectà l'antiga

Escola d'Agricultura, al camí Vell de Bunyola. També guanyà el segon premi del Concurso de la Casa Española a Madrid per la publicació d'un acurat estudi sobre el Casal Solleric. Dit premi havia estat convocat per l'arquitecte Vicente Lampérez. L'any 1915 reformà les murades nord i oest, i bastí la Torre dels Caps, al Palau de l'Almudaina, i la residència senyorial de Joan March a Cala Rajada a la Torre Cega. Urbanitzà l'eixample nord del passeig Vara de Rey a la vila d'Eivissa, i projectà l'església de les Reparadores de Palma, d'estil neogòtic i acabada per Guillem Forteza el 1924.

L'any 1916 projectà el cinema Moderno a Palma, avui desaparegut. També rebé l'encàrrec de dibuixar els projectes de les tombes reials –pensades per a la Seu– que Gaudí féu per a Jaume II i Jaume III i que no s'arribaren a executar mai, ja que a Madrid foren considerats abominables. El 1916 projectà el convent de les Franciscanes Filles de la Misericòrdia, as Pil·larí, d'un llenguatge molt semblant al que utilitzà al Manicomi. El 1917 reformà Can Descatllar, al carrer de Sant Miquel (proprietat també de Joan March), avui Museu d'Art Espanyol Contemporani, una mostra notable de regionalisme mallorquí amb elements d'inspiració modernista. L'any 1918 reformà la sala de sessions de la Diputació i en dissenyà el mobiliari en estil neogòtic, i realitzat per la casa Juncosa i Sagristà. Aquestes feines, les acabà l'arquitecte Josep Alomar el 1919. Reynés, format dins l'eclecticisme, actuà com a modernista influït per Gaudí i Rubió, i passà –paral·lelament als seus estudis sobre arquitectura mallorquina– al regionalisme sota la influència de Lampérez. De sobte, el mes d'octubre de 1918 va contreure el grip a Barcelona, i el dia 13 d'octubre va morir a la seva casa de Son Rapinya. El dol per la seva mort prematura va quedar reflectit en diferents publicacions i diaris mallorquins.

El 1906 participà en el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana amb la ponència "Necessitat de reconstituir el llenguatge català en els oficis tècnics i en l'art de la construcció". El 29 d'abril de 1912 va ser nomenat acadèmic de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts de Palma.⁴

3. El Modernisme

El Modernisme va ser un moviment artístic que pretenia la recerca d'una expressivitat que produís una ruptura amb els llenguatges clàssics. Les formes corbes, les ondulacions de les façanes i de les parets interiors, els motius mítics, florals i geomètrics, els colors per mitjà de l'artesanía dels materials ceràmics, intenten contrarestar el classicisme. Aquest nou estil envaï totes les manifestacions estètiques a principi del segle XX, encara que començà a desenvolupar-se a final del s. XIX.⁵

En el moviment van confluïr iniciatives de diferent procedència que compartien la voluntat de construir una cultura moderna i cosmopolita, vàlida per a la nova situació socioeconòmica i política sorgida com a conseqüència de l'èxit de la Revolució Industrial, l'auge del comerç i el benestar econòmic de la burgesia. El moviment va adoptar diverses denominacions amb les seves característiques particulars en els diferents països europeus. Palma, Sóller i Lluc van ser els nuclis de localització modernista més importants de Mallorca.

A les Illes Balears va ser introduït per arquitectes catalans. En el cas de les Balears, podem parlar d'un Modernisme de caràcter popular i que té com a denominador comú l'adopció d'elements compositius provinents de l'Art Nouveau i secessionista.⁶ És comprensible que el Modernisme historicista no hagi estat adoptat com a llenguatge popular, ja que s'associa a l'arquitectura emblemàtica o oficial. Sigui quina sigui l'extracció social, el Modernisme tindrà un repertori formal inspirat en els elements de la naturalesa.

A la darrera dècada del segle XIX, ni Mallorca, ni el conjunt de les Balears, van comptar amb un context socioeconòmic apropiat, al contrari que Catalunya, per acollir i implantar el nou

4 VIDAL REYNÉS, J. *Op. cit.*, p. 22-30.

5 SEGUÍ, M. (1975). *La arquitectura modernista en Baleares*. Palma: Cort, 25-27.

6 SEGUÍ, M. (1975). *La arquitectura modernista...*, 31-57.

moviment artístic. La indústria tèxtil i del calçat havia sofert un fort revés a causa de la pèrdua de mercats a Cuba, Filipines i Puerto Rico, i tampoc l'agricultura, concretament la producció de vins, va tenir més sort a causa de la fil·loxera. El procés d'industrialització no es va donar encara, per la qual cosa tampoc existia una burgesia forta capaç de finançar la nova arquitectura florent.

No obstant això, el Modernisme balear sí es desenvolupà al marge d'aquesta realitat. Igual que en el cas de l'arquitectura renaixentista i barroca, la modernista també va afectar majoritàriament la decoració de façanes (n'hi ha algunes excepcions).

El principal canal difusor del Modernisme a Mallorca va ser Barcelona, el corrent més ondulant i floral (Gaudí, Puig i Cadafalch, i Domènech i Montaner), encara que també recull la influència de l'Art Nouveau belga i francès (Guimard, Horta, Van de Velde, etc.).

La majoria dels edificis modernistes de l'illa segueixen el corrent decoratiu català. Molts dels seus arquitectes van venir a les Illes per realitzar algun projecte, com Gaudí a la catedral, Rubió, Domènech..., les obres mallorquines no suposen cap novetat respecte a les seves obres catalanes.

Per altra banda, va haver-hi arquitectes illencs que es van afiliar a aquest corrent com Bennàssar, Roca, Reynés, que van acceptar el nou estil per respondre a uns gustos molt puntuals dins la societat balear.

A pesar de l'adscripció d'aquests artistes oriünds, el Modernisme a les Illes va ser bàsicament epidèrmic, aplicant decoració Art Nouveau a estructures arquitectòniques tradicionals.

L'arquitectura urbana no va ser aliena a aquest corrent i aviat va començar a carregar-se de reixes geomètriques, motius florals, balustres de pedra, línies sinuoses ondulants i infinitat de detalls i nous materials que transformaven els edificis en llocs agradables, elegants, moderns i alegres. El resultat és una estètica refinada i ornamental que encara avui, gairebé cent anys després, impacta l'observador.

Avui es conserven als nostres carrers valuosos exemples d'una arquitectura que ha aconseguit superar la prova del temps, com demostra l'atracció que desperta entre els turistes que cada any ens visiten.⁷

4. L'obra de Guillem Reynés a Inca

Com ja s'ha exposat anteriorment Guillem Reynés Font havia rebut una formació destacada i havia entrat en contacte amb els diferents corrents de l'època. El caràcter eclèctic de les seves obres, especialment a camí entre el Modernisme i el regionalisme, juntament amb la rellevància que havia assolit la seva figura per haver estat anomenat arquitecte provincial i diocesà, van fer que rebés un gran nombre d'encàrrecs i d'una gran diversitat de tipologies.

Pel que respecta a Inca, és un dels municipis en què més treballs de l'arquitecte trobam documentats a Mallorca. En la majoria dels casos les obres han estat promogudes per part de les classes benestants, especialment per empresaris lligats a les diferents indústries que s'havien desenvolupat a Inca. Altres promotors seran l'Església i l'Ajuntament.

4.1. Arquitectura civil

És en aquest apartat on es troben el major nombre d'encàrrecs, malgrat que molts d'ells es quedaren solament en un projecte i no es varen executar. Aquests encàrrecs responien a la situació que es vivia a Inca en els primers anys del segle XX, on havia sorgit una nova societat, la qual sol·licitava nous espais d'entreteniment i noves infraestructures per a la ciutat.

Per altra banda, es trobaven les classes benestants, especialment els empresaris lligats a la indústria, que havien reforçat la seva posició social i econòmica arran de les transformacions

⁷ SEGUÍ, M. *Op. cit.*, 61-68.

industrials que havia patit Inca. Aquests faran ús de l'arquitectura per diferenciar-se de la resta, i reafirmar i deixar mostra de la seva situació privilegiada.

4.1.1. Teatro de Inca

És sense cap dubte l'exemple més destacat que trobam a Inca d'una obra de Guillem Reynés Font. Això es deu que va ser dissenyada i executada des del principi seguint les seves pautes. És alhora l'obra en la qual més trets i característiques modernistes apareixen.

Aquesta es va construir per voluntat d'una societat que portava el mateix nom, que estava integrada per set membres: Juan Mir Jaume, Juan Alzina Llobera, Pedro Amer Sastre, Gabriel Guasp Alzamora, Gregori Balaguer Costa, Bernardo Oliver Morro i Jaime Vidal Jaume, i havia estat constituïda el 26 de setembre de 1913.⁸

L'execució de les obres va ser molt ràpida i el teatre va estar llest en un any.⁹ S'inaugurava el 14 de novembre de 1914, el dissabte anterior a la celebració del Dijous Bo d'aquell any. Es va convertir sense cap dubte en l'obra d'aquesta tipologia més representativa d'Inca i una de les més interessants de Mallorca.¹⁰ Va suposar un gran revulsiu per a la vida cultural d'Inca, ja que s'esperava amb gran entusiasme, prova d'això és el seu acte inaugural, al qual acudiren les personalitats polítiques i militars més importants del municipi i l'illa.¹¹

Pel que respecta als materials i la tècnica constructiva s'adopten solucions noves, lligades al desenvolupament tècnic i industrial, i a l'interès del Modernisme per fer ús de nous materials. L'estructura de l'edifici estava formada per un cos de bigues i columnes de ferro que havien estat portades des de Bilbao. També cal destacar l'equipament amb el qual es va dotar el teatre, com les butaques que havien estat elaborades amb fusta de Porreres.

El projecte de l'arquitecte no es va reduir únicament al teatre, sinó que havia previst l'aixecament d'un segon edifici al seu costat, que s'adaptaria com a hotel i cafè, i serviria per rebre i allotjar els artistes que actuassin al Teatre. Per a la construcció d'aquest espai era necessària l'obertura d'un nou carrer, i no es va dur a terme a causa en part de l'alt cost que havien tengut les obres. A pesar que el teatre sigui el treball més important que va dur a terme a Inca, aquesta és una obra que no s'ha conservat. Això es deu que el 1945 va passar a mans d'uns nous propietaris,¹² els quals encarregaren a Francesc Cases Llompart una gran reforma.¹³ Cal dir que aquesta reforma quasi total s'ha explicada sovint perquè l'edifici s'havia abandonat i amenaçava runa. Però creim que va respondre a altres interessos, ja que Guillem Reynés fou una persona molt preocupada per la seguretat en les seves obres.¹⁴ Per altra banda, hauríem de remarcar el pensament racionalista de l'arquitecte Casas, que va dur a terme la reforma, el qual s'oposava totalment al Modernisme.¹⁵ Així mateix, també s'ha de deixar constància que algunes fonts consultades expliquen com el teatre va ser remodelat per complet el 1945-46 i que no es conserva res del projecte de

8 RPI, *Teatro de Inca*, Inscripció 3a.

9 AHM, *Expedients d'obres particulars 1913*, f. 11 r. Llicència entregada per a la construcció del Teatre.

10 Per alguns autors és el teatre més important de l'illa després del Teatre Principal de Palma.

11 "Inauguració del Teatre d'Inca" a *Ca Nostra*, n. 338, 21 de novembre de 1914.

12 RPI *Teatro de Inca*, inscripció 11a. Els nous propietaris foren Josep Ferrer, Josep Amengual, Pedro Llobera, Joan Llobera i Francesc Serra.

13 AHM, *Expedients d'obres particulars 1945* f. 69r. Llicència d'obres per a la reforma de 1945-46.

14 SBERT BARCELÓ, Cristòfol Miquel. *El cinema a les Balears des de 1896*, Documenta Balear, Palma, 2001, 47.

15 MARTÍNEZ OLIVER, Bartomeu. "L'obra arquitectònica de Francesc Casas Llompart (1905-1977) a Inca", a *V Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament d'Inca, Inca, 2000, 107-108.

Reynés. Però estudis més recents, de la mà de Magdalena Sastre, han pogut recuperar a través de les tècniques de l'arqueologia de l'arquitectura elements del teatre originari, el quals foren aprofitats o adaptats en dita reforma.

4.1.2. Plaça de toros

La plaça de toros és una obra promoguda per Joan Ordinas el 1909 i encarregada a l'arquitecte Josep Alomar Bosch. El 1910 un altre arquitecte, Jaume Alenyar, es va fer càrrec de les obres, després que l'anterior abandonàs el projecte. Malgrat tot les obres no es varen dur a terme tal com s'havien planejades inicialment i la plaça va quedar inacabada, especialment pel que respecta a les façanes exteriors.¹⁶

En aquest cas en particular, Guillem Reynés no hi va participar ni intervenir. La seva tasca es redueix a l'elaboració d'uns esbossos per a l'acabament de les obres. Desconeixem si aquests els va realitzar per iniciativa pròpia, o bé per demanda del seu propietari. Malauradament el document del seu projecte no es troba datat i no es va dur a terme.¹⁷

4.1.3. Habitatges particulars

Davant el renom de l'arquitecte Guillem Reynés hi va haver un seguit d'inquers que li encomanaren la construcció dels seus habitatges. A través de la informació conservada i consultada es té constància dels projectes que va elaborar per a José Llambias, Bernat Salas, Carmen Oliver i Joan Llompart.¹⁸ A banda d'aquests va realitzar altres projectes per a habitatges dels quals es desconeixen els seus promotors.

4.2. Arquitectura religiosa

En aquest apartat s'ha de remarcar que des del 1910 i fins a la seva mort el 1918 fou arquitecte diocesà, motiu pel qual hi ha en la seva carrera un nombre significatiu d'obres religioses. En aquest cas concret el seu treball consisteix especialment en la creació dels projectes i no pas en la realització o execució de les obres.

Com que les seves actuacions són puntuals dins el conjunt dels immobles, el seu treball és bastant respectuós amb els materials i les tècniques constructives. Per tot plegat no apareixeran aquí trets significatius del Modernisme en el qual se situa l'obra de Reynés.

4.2.1. Sant Francesc

El campanar de l'església franciscana del segle XVIII¹⁹ havia quedat inacabat, es disposava d'un petit campanar de paret amb una sola campana. L'arquitecte Reynés es va encarregar d'elaborar els projectes per al coronament de dit campanar. S'havia previst un acabament bastant ambiciós, per al qual va crear diferents projectes. Finalment es va construir fins al quart registre del campanar, on es disposen les campanes, i es rematà en una coberta plana a manera de terrassa. Les obres es varen dur a terme el 1911.

16 RAYÓ BENNÀSSAR, Pere. *Itineraris urbans per la ciutat d'Inca*, Ajuntament d'Inca, Inca, 1993, 36.

17 AGR, *Plaza de Toros*, GRF.034.7 f. 1 r.

18 AGR, *Casas privadas de Inca*, GRF.204.

19 RAYÓ BENNÀSSAR, Pere. *Itineraris urbans per...*, 120.

4.2.2. Santa Maria la Major

És l'església parroquial més important de la ciutat. En ella el treball de l'arquitecte Reynés se centra en la capella del Sant Crist. Dita capella està situada en el lateral dret i és la més propera als peus de l'església.

Amb la remodelació que s'hi va dur a terme, es va convertir en la capella més gran de tota l'església. Va passar d'una planta rectangular a una de creu grega, coberta per una cúpula amb llanterna. D'aquesta forma s'unia el cos de l'església amb el campanar, ja que fins al moment el campanar havia estat una construcció aïllada.

4.2.3. La Caritat

La congregació de les Germanes de la Caritat estava instal·lada en el convent de Sant Francesc, hi arribaren després que aquest hagués estat desamortitzat a l'orde franciscà i hagués estat fragmentat i venut. Tenien previst anar adquirint totes les parts del convent i constituir allà el seu hospital i hospici. Aquest intent es va interrompre quan el 1909 els franciscans retornaren i ambdós ordes religiosos hagueren de compartir les dependències conventuals, això sí, sempre en estances separades.

El 1909 les germanes Josepa i Concepció Morey Sancho oferiren el seu celler de Can Gotleu a l'orde per tal que aquest tengués un espai per construir un nou convent. Així van vendre la seva part del convent on es trobaven als franciscans. Llavors el bisbe Pere Joan Campins encarregà a Guillem Reynés, com a arquitecte diocesà, el projecte del convent.²⁰

L'arquitecte solament va dur a terme el seu disseny, ja que l'execució del projecte va estar en mans de Sebastià Riusec. És una obra propera al regionalisme més que al Modernisme. Les obres s'efectuaren entre el 1910 i 1912. Posteriorment als anys 1920 i 1921 Guillem Forteza Pinya va projectar al seu interior una capella neogòtica.²¹

4.2.4. Santa Magdalena

És una de les primeres construccions que trobam a Mallorca després de la conquesta cristiana, ha estat inclosa dins la tipologia del primer model d'arquitectura de repoblació. A pesar que ha patit al llarg de la seva història un seguit d'intervencions i reformes, en cap d'elles es troba el treball de l'arquitecte Reynés.

Malgrat tot, el nombre d'obres religioses que havia dissenyat o remodelat Reynés i la distinció assolida com a arquitecte diocesà van fer que, des de la pròpia ermita, i a través d'una carta, reclamassin la seva presència per orientar els ermitans en una possible remodelació.²²

4.3. Arquitectura militar

Solament trobam un exemple del treball de Guillem Reynés en obres de caràcter militar, malgrat tot és la més important en aquest camp a Inca.

4.3.1. Quarter General Luque

Inca ja comptava des de 1878 amb una zona militar. Això no obstant, es tractava d'espais que s'havien adaptaven temporalment per a tal fi, els quals albergaven les tropes militars que passaven temporades a Inca o bé hi estaven de passada.

20 LLABRÉS i MARTORELL, Pere-Joan. *Les germanes de la Caritat a Inca*, Inca, 1993, 86-88.

21 RAYÓ BENNÀSSAR, Pere. *Itineraris urbans per...*, 130.

22 AGR, *Sta Magdalena*, GRF.092.3 f.1 r.

El 1904 es va crear per una reial ordre d'Alfons XIII un regiment d'infanteria propi d'Inca. Aquest fet obligava a la construcció d'un espai que recollís de forma permanent a tal regiment, el qual havia de cobrir totes les seves necessitats. Per aquest motiu des de l'Ajuntament es va promoure la construcció d'un quarter. Hi va haver qüestions polítiques, econòmiques i administratives que endarreriren tot el procés, i les obres no s'iniciaren fins al 1910 sota la direcció de l'arquitecte Francesc Roca.²³

Roca va abandonar el projecte i Guillem Reynés, que havia estat col·laborador seu en altres treballs, en va assumir la direcció. Llavors es va trobar amb un seguit de problemes. D'una banda, s'havia d'adaptar al projecte ja iniciat, i per l'altra, havia de tenir present el caràcter funcional del quarter. Així i tot Reynés va elaborar nous dissenys per a la façana, que no es van dur a terme. On sí està més present el seu treball és en el pavelló dels dormitoris, ja que és una de les darreres estructures a construir-se.

El Quarter General Luque és un conjunt de pavellons situats entorn d'un gran pati central. És una obra quasi desornamentada. S'ha de destacar l'entrada que ocupa el cos central de la façana principal i s'avança al respecte d'aquesta. Hi trobam els elements més significatius, com són les torretes que coronen l'estructura i l'escut que es disposa al centre. També s'ha de destacar la línia de merlets, que recorre que forma contínua la part superior de la façana de tots els pavellons.

La seva construcció va ser molt dilatada en el temps; l'obra es va promoure el 1904, encara que no s'iniciaren les obres fins al 1910. Va ser inaugurat el 1915, però es va continuar treballant en la construcció o adaptació dels seus espais fins al 1922.²⁴

4.4. Arquitectura industrial

Com ja s'ha esmentat anteriorment Inca era una ciutat bolcada en l'activitat industrial. Per aquest motiu una de les tipologies constructives noves que es desenvoluparà amb molta de força seran les fàbriques. Acostumen a ser espais estrictament funcionals, per això l'arquitectura va encaminada en aquest sentit. Trobarem construccions de gran altura, amb importants finestrals, que generen espais interiors amplis.

Malgrat l'aparent funcionalitat de la qual han de gaudir els referits tipus de construccions, Guillem Reynés és capaç d'aconseguir solucions interessants per a aquests casos.

4.4.1. Can Mir

Era un magatzem de fustes construït el 1911. Joan Mir Jaume, el seu propietari, hi va dur a terme una important reforma el 1914, la qual fou encarregada a Guillem Reynés Font. El seu treball va consistir en l'ampliació de l'espai destinat al magatzem i la construcció d'una casa annexa.

És una obra en la qual es poden reconèixer elements de caràcter modernista. Destaca el treball de les tribunes de fusta, els ferros forjats de reixes i balcons, i les rajoles ceràmiques, amb les quals es crea una trama decorativa de motius florals a manera de sanefa que recorre la façana.²⁵

4.4.2. Can Fluxà

És una obra promoguda Antoni Fluxà Figuerola i encarregada a Guillem Reynés, que fou executada entre el 1910 i 1911. En realitat es tracta de dos edificis que es troben annexos l'un a l'altre, un

23 GUAL TRUYOL, Simón. *El cuartel General Luque, su historia*, Ajuntament d'Inca, Inca, 1999, 45-48.

24 *Ibidem*, 64-67.

25 MAYOL ADROVER, Carme i REUS PLANELL, Guillem Alexandre. "Proposta d'un itinerari modernista a la ciutat d'Inca" a *X Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament d'Inca, Inca, 2009, 117.

destinat a habitatge i l'altre, a fàbrica de sabates. A pesar que hem de parlar de dues construccions diferents pel que fa a la seva tipologia i usos, exteriorment presenten una façana homogènia que els unifica. Es denota, però, el caràcter funcional que tenia la fàbrica, ja que es manifesta en la creació d'espais de gran altura i amb notables obertures, que faciliten l'entrada de llum.²⁶

Cal ressaltar els motius que es creen a l'espai superior de la façana i les curvatures que es produeixen en els vans, tant en el seu marc com en les persianes.²⁷ Destaca el marc de la finestra superior situada just a l'espai de la cantonada, a sobre de la qual apareix un escut amb les lletres A i F, les inicials del promotor.

4.5. Altres obres

A pesar que Guillem Reynés era conegut com a arquitecte, es conserven del seu arxiu personal projectes per a la realització d'obres d'enginyeria, com pugui ser la construcció d'un depòsit. Malgrat tot aquests exemples conservats no són significatius quantitativament ni representatius dins el conjunt de la seva obra. Per altra banda, tampoc coneixem si s'executaren o no.

5. Conclusions

El treball que du a terme Reynés a Inca és destacat, però es desenvolupa alhora que un gran nombre d'obres rellevants iniciades en les primeres dècades del segle XX. Tot plegat és una mostra del caràcter cosmopolita que havia assolit la ciutat i l'auge urbanístic que vivia.

Cal remarcar que la presència de Guillem Reynés a Inca no era casual, això respon a dos fets; per una banda, la importància i el prestigi que havien adquirit les seves obres, i per l'altra, el poder econòmic que tenien les classes benestants inquieres. Així i tot les obres que realitza per Inca se situen en una cronologia molt concreta, entre el 1909 i 1915.

Guillem Reynés sovint ha d'adaptar-se a les pautes marcades pels promotors de les obres, per aquest motiu no sempre pot desenvolupar els seus coneixements i treballar o experimentar lliurement.

Prova de la singularitat i originalitat dels seus treballs a Inca és que tots ells han estat inclosos en el Catàleg municipal de patrimoni, per tal de ser protegits i tenir cura de la seva conservació.

6. Fonts consultades

Arxius

Arxiu Guillem Reynés Font (AGR)
Arxiu Històric Municipal d'Inca (AHM)
Registre de la Propietat n. 1 d'Inca (RPI)

²⁶ RAYÓ BENNÀSSAR, Pere. *Itineraris urbans per...*, 32.

²⁷ MAYOL ADROVER, Carme i REUS PLANELL, Guillem Alexandre. "Proposta d'un itinerari modernista...", 116.

Bibliografia

- [1] BOHIGAS, O. *Reseña y catálogo de la arquitectura modernista*. Barcelona: Lumen, 1971.
- [2] GONZÁLEZ, E.; REYNÉS, G. I SEGUÍ, A. *Guillem Reynés Font: una trajectòria interrompuda*. Palma: Guillem Reynés Corbella, 2008.
- [3] [GUAL TRUYOL, S. *El cuartel General Luque, su historia*. Inca: Ajuntament d'Inca, 1999.
- [4] LLABRÉS i MARTORELL, P. J. *Les germanes de la Caritat a Inca*. Inca: 1993.
- [5] LLOBET, J. *Guia d'arquitectura modernista a les Illes Balears*. Palma: Govern de les Illes Balears, 2000.
- [6] MARTÍNEZ OLIVER, B. "L'obra arquitectònica de Francesc Casas Llompart (1905-1977) a Inca", a *V Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament d'Inca, Inca, 2000, 103-117.
- [7] MAYOL ADROVER, C. i REUS PLANELLS, G. A. "Proposta d'un itinerari modernista a la ciutat d'Inca", a *X Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament d'Inca, Inca, 2009, 99-118.
- [8] PUJADAS, A. *L'estètica de l'arquitectura modernista: el problema de l'ornament*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1997.
- [9] RAYÓ BENNÀSSAR, P. *Itineraris urbans per la ciutat d'Inca*. Inca: Ajuntament d'Inca, 1993.
 - "El desenvolupament urbà d'Inca en el segle XX", a *Inca un segle ciutat 1900-2000*. Inca: Ajuntament d'Inca, 2000, 63-74.
- [10] SBERT BARCELÓ, C. M. *El cinema a les Balears des de 1896*. Palma: Documenta Balear, 2001.
- [11] SEGUÍ, M. *La arquitectura modernista en Baleares*. Palma: Cort, 1975.
- [12] VIDAL, J. "Biografia de l'arquitecte Guillem Reynés Font (1877-1918)", a *Lluc*, 823, 2001, 10-14.
 - "Notes bibliogràfiques de l'arquitecte Guillem Reynés Font (1877-1918)", a *BSAL* 53, 1997, 435-442.
 - *Arquitectura i art a Mallorca: antologia de textos (1906-1918)*. Palma: Documenta Balear, 2006.

Agraïments

S'ha de destacar que aquest és un treball realitzat especialment a partir de la consulta de fonts primàries, la majoria d'elles conservades a l'arxiu de Guillem Reynés Corbella, nét de l'arquitecte Guillem Reynés Font, a qui hem d'agrair que hagi sabut valorar la importància de l'arxiu del seu avi, el qual ha catalogat i digitalitzat, i ha facilitat així la tasca als investigadors. La seva col·laboració desinteressada ens ha estat imprescindible, ja que sense ella no ens hauria estat possible dur a terme aquesta tasca.

7. Annex documental i d'imatges

HOJA N:4

FACHADA

Escala de 1:100 mts.

Palma Marzo de 1915.

El Arquitecto:

Guillermo Rey

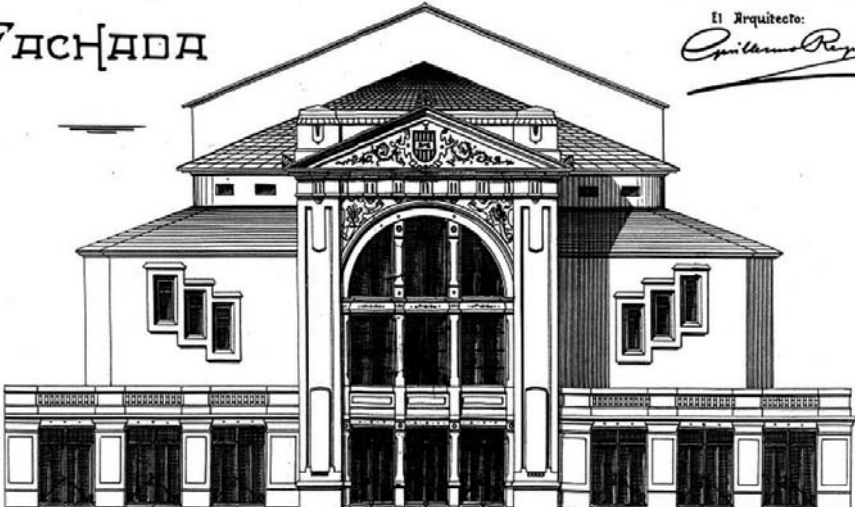

Fig. 1. Projecte del Teatro de Inca (AGR)

Fig. 2. Façana del Teatro de Inca

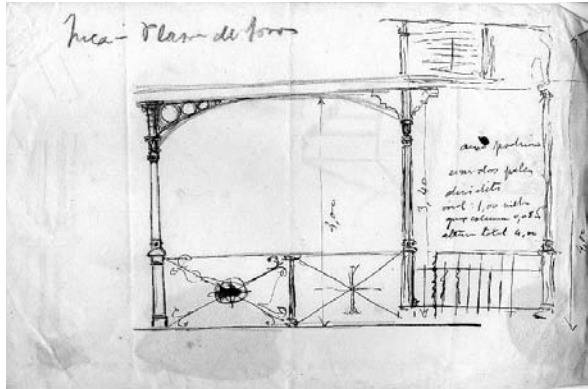

Fig. 3. Projecte per a la plaça de toros (AGR)

Fig. 4. Estat del campanar de St. Francesc abans de la intervenció de Guillem Reynés (AGR)

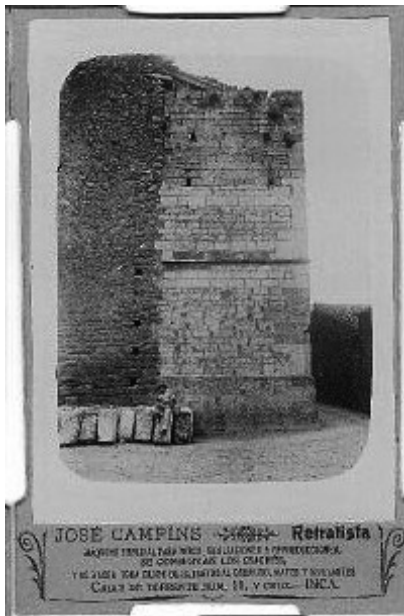

Fig. 5. Estat del campanar de St. Francesc abans de la intervenció de Guillem Reynés (AGR)

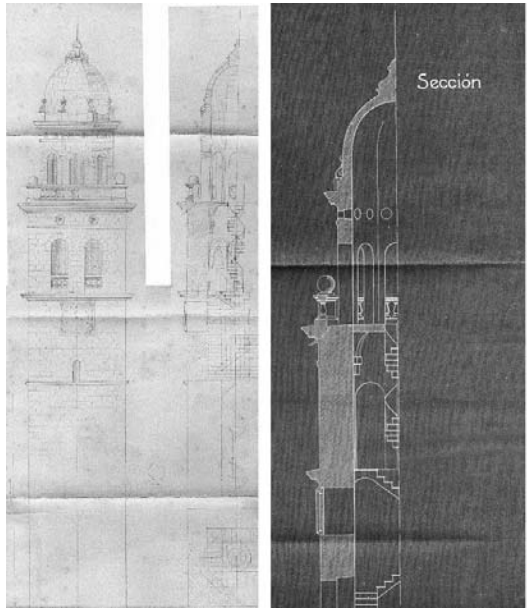

Fig. 6. Projectes per al campanar (AGR)

Fig. 7. Estat actual del campanar

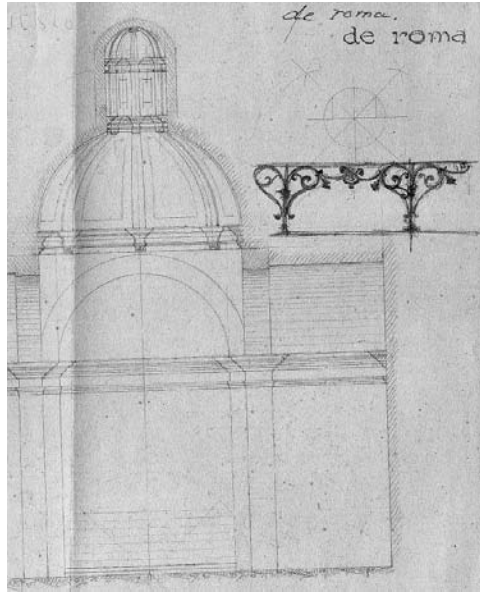

Fig. 8. Projecte per a la capella del Sant Crist (AGR)

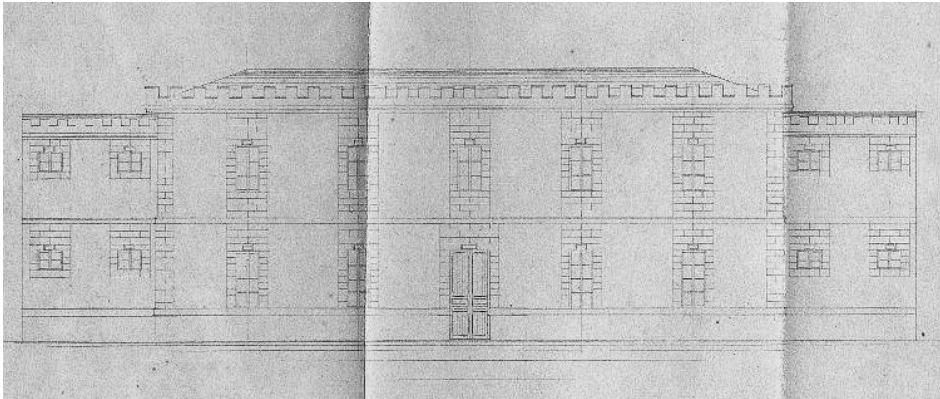

Fig. 9. Projecte per a un pavelló del Quarter General Luque (AGR)

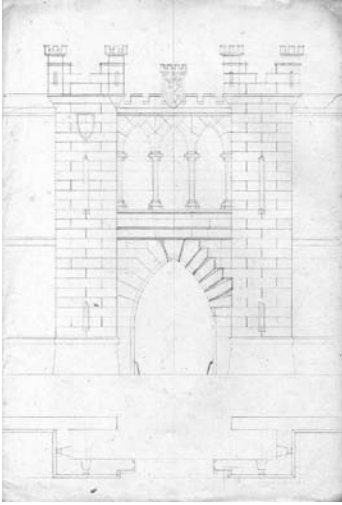

Fig. 10. Façana principal del Quarter General Luque (AGR)

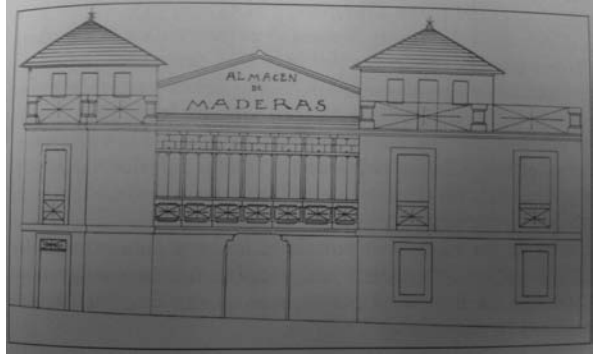

Fig. 11. Projecte per a Can Mir (AHM)

Fig. 12. Estat actual de Can Mir

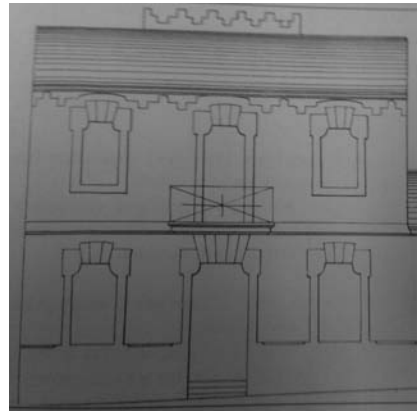

Fig. 13. Projecte per a Can Fluxà (AHM)

Fig. 14. Estat actual de Can Fluxà